

Datum
2020-05-27

Ert datum
2020-02-04

ESV dnr
2020-00167-2

Er beteckning
Ku2019/02112/KL

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Handläggare
Anna Ahlgren

Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58)

ESV har mottagit ovannämnda utredning som remiss.

ESV ser positivt på översynen av arkivfrågor för förvaltningen. Det är ett område som innebär flera utmaningar för de statliga myndigheterna, bland annat en snabb teknisk utveckling som kan förväntas fortsätta inklusive medföljande stora kostnader för olika informationssystem. Utifrån det perspektivet hade ESV gärna sett att utredningen föreslagit en än mer proaktiv roll för Riksarkivet avseende informationshantering idag och i framtiden, där Riksarkivet genom sitt rådgivande och normerande uppdrag stöttar och styr de statliga myndigheterna och utvecklar förvaltning i arkivhänseende. Det är en viktig roll så att den, främst digitala, informationen som idag skapas i den offentliga förvaltningen omhändertas på ett stabilt sätt för framtida bevarande. Utifrån detta begränsar ESV sitt svar till nedanstående.

Arkivbildning och arkivförvaltning

ESV ställer sig positiva till att det tydliggörs vilken myndighet som har arkivansvar för information som flera myndigheter har direktåtkomst till hos någon av myndigheterna, men saknar såväl resonemang som förslag för hantering av direktåtkomst i internationella databaser.

En närliggande fråga är handlingar som skapas gemensamt av två eller flera myndigheter i gemensamma projekt. Utifrån tryckfrihetsförordningens regler följer av huvudprincipen att handlingar blir allmänna hos båda myndigheterna och ibland i skeden då handlingarna fortfarande inte är färdigställda. Ändå uppkommer i verksamheten praktiska oklarheter hur handlingar ska hanteras och vilken myndighet som har arkivansvar. Det blir än tydligare när olika tekniska möjligheterna till gemensamma arbetsytor används. Risken är att handlingarna inte omhändertas alls för arkivering. Även i detta avseende hade ett förtydligande varit värdefullt.

ESV noterar att utredningens beskrivning av Hermes, statens informationssystem för budgetering, hantering av dokument och uppföljning, inte är fullt ut korrekt avseende uppbyggnad och ansvarsfördelning.

Finansiering av överlämnande av arkiv

ESV har inget att invända mot förslaget att Riksarkivet ska ta ut avgifter för att ta emot, bevara, vårda och tillhandahålla överlämnade arkiv motsvarande full kostnadstäckning eller att myndigheter som avvecklas inte ska omfattas av avgiftsmodellen. Däremot ser ESV det som mindre lämpligt att Riksarkivets arbete med att ta fram en modell för att beräkna kostnadsunderlaget för avgifterna ska genomföras i samråd med ESV. Detta eftersom Riksarkivet, enligt 7 § avgiftsförordningen (1992:191), ska samråda med ESV om avgifterna. Att ta fram kalkylmodell eller avgiftskonstruktion tillsammans med den myndighet som ska ta ut en avgift är inte en uppgift som ESV normalt har. Riksarkivet har däremot möjlighet att vända sig till ESV för rådgivning kring principiella finansierings- och redovisningsfrågor som kan bli aktuella.

Normering, tillsyn och rådgivning

ESV ser positivt på att lyfta fram behovet av Riksarkivets roll som rådgivande, stödjande och normerande men saknar en än mer proaktivt syn på Riksarkivets roll.

Riksarkivets uppdrag visavi andra myndigheters uppdrag

ESV är positiva till Riksarkivets roller enligt förslaget men är tveksamma till om den föreslagna uppdelningen mellan Riksarkivet och DIGG är tillräckligt tydlig.

I takt med en föränderlig teknikvärld blir Riksarkivets rådgivande och stödjande roll allt viktigare, till exempel avseende så kallade förvaltningsgemensamma specifikationer (FGS). Det möjligen oundvikligt att frågor kring informationshantering och digitala arbetsätt hanteras av flera myndigheter. Idag är inte digitalisering något som är på väg att ske eller håller på att ske, utan är en grundläggande förutsättning för överhuvudtaget kunna genomföra myndigheternas uppgifter. Det är viktigt att det är klart vilket ansvar som ligger på vilken myndighet för att undvika att uppdelningen medför att frågor hamnar mellan myndigheterna. Ett alternativ till föreslagen skrivning är att tydligare peka ut respektive myndighets ansvarsområde.

De kostnader som olika informationssystem medför, såväl i inköp som i införande samt löpande verksamhetskostnader och utvecklings- eller anpassningskostnader, innebär att myndigheterna knappast har ekonomiska förutsättningar att själva driva utvecklingen av informationshantering i arkivhänseende. För myndigheterna innebär det en utmaning att välja rätt teknik för bevarande när teknikutvecklingen är under ständig förändring och utveckling. Det får även konsekvenser vid byte av ett system till ett annat och vid överföring av information mellan system. Det ska också ses i relation till förslaget till ny bestämmelse i arkivförordningen om vilka krav som ställs vid införandet av ett nytt informationssystem. Teknikutvecklingens snabba takt och Riksarkivets idag något lägre takt ställer krav på Riksarkivets roll som stödjande och styrande och på tydlighet i ansvarsfördelning mellan

Riksarkivet och DIGG för myndigheternas möjligheter att göra rätt tekniska och ekonomiskt hållbara val.

Konsekvenser av övergången till digital informationsförsörjning

Digitalisering är inte längre en fråga utan en reell verklighet, där information idag skapas digitalt från början. Teknikutvecklingen och allmänhetens såväl egna erfarenheter av ny teknik som förväntan på myndigheterna kräver att myndigheterna inte bara följer med utan också ligger i framkant teknikmässigt. Det kräver att myndigheterna anpassar sina arbetssätt, sina olika informationssystem, upprätthåller myndighetsgränser och juridiska aspekter på informationshantering samtidigt som myndigheterna beaktar framtida krav. Det är den verklighet som yrkesverksamma arkivarier befinner sig idag. Frågan är om framtagandet av en nationell fortbildningsplan ur det perspektivet är det bästa sättet att använda tillgängliga resurser, snarare än att Riksarkivet tillförsäkras resurser att utveckla stöd och råd. Det är väl så viktigt att Riksarkivet även utvecklar sin egen förmåga att ligga i framkant av den digitala utvecklingen.

Myndigheternas it-kostnader är betydande och avser inte bara inköp av system utan även löpande verksamhetskostnader och utvecklings- eller anpassningskostnader. Med andra ord behöver Riksarkivet inte enbart följa med teknik- och informationsutvecklingen utan måste ligga i framkant, minst steget före myndigheterna, i sitt rådgivande och normerande uppdrag inom informationsstyrningen. Balansen och resursfördelningen mellan massdigitalisering och övergången till digitala processer med tillhörande frågor om informationssäkerhet, skyddsklassning, e-arkiv och andra liknande frågor blir då en delikat avvägning. I det sammanhanget är det värdefullt om Riksarkivet får ett uppdrag att bistå regeringen med underlag för ekonomiska konsekvenserna av den statliga arkivförvaltningens övergång till digitala processer.

I detta ärende har generaldirektör Clas Olsson beslutat. Chefsjurist Anna Ahlgren har varit föredragande. I beredningen har också arkivarie Elisabet Nyberg, och utredare Maria Ingelsson medverkat.

Datum: 2020-05-27

Underskrift
Clas Olsson
Namnförtydligande

Föredragande
Anna Ahlgren
Namnförtydligande

Denna handling har beslutats digitalt och saknar därför namnunderskrift